

УДК 657.37

С. А. Слободянюк,
аспірант спеціальності облік і оподаткування,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6186-2599>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.13.107

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

S. Slobodianiuk,
Postgraduate student specialty Accounting and taxation, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Ukraine

ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF INFORMATION SYSTEMS IN ACCOUNTING AND REPORTING

У даній науковій публікації розглянуто основні аспекти щодо впровадження новітніх інформаційних систем в обліку та звітності у сучасному бізнес-середовищі. В результаті проведеного дослідження визначено, що сучасна господарська діяльність неможлива без використання інформаційних систем в обліку та звітності. Зазначено, що бухгалтерський облік є інформаційною базою, на основі якої формується звітність та приймаються найважливіші управлінські рішення керівництвом господарюючого суб'єкта.

Також розглядається процедура впровадження та застосування інформаційних систем та технологій в обліку і звітності на будь-якому підприємстві буде залежати від раціональної побудовою облікової політики.

Досліджено питання вибору інформаційних систем та технологій в обліку і звітності на зміну застарілим або таким, що не відповідають нормам чинного законодавства України, оскільки, такі зміни відбуваються постійно та вимагають від управлінців підприємств перебудови поглядів на застосування такого програмного забезпечення та його відповідність потребам підприємства для забезпечення ефективного рівня управління його діяльністю.

Розглянуто сутність і типи інформаційних систем та їх застосування в бухгалтерському обліку та звітності. Проаналізовано переваги і недоліки інформаційних систем при застосуванні в обліку та звітності з метою формування економічної інформації. Схематично систематизовано складові понятійної характеристики сутності терміну "інформаційна система".

Систематизовано основні складові сутності та значення інформаційних систем в обліку та звітності у сучасному бізнес-середовищі, а також представлено прикладами застосування інформаційні системи в обліку та звітності. Досліджено проблемні питання та обґрунтовано необхідність застосування інформаційних систем в бухгалтерському обліку та звітності.

This scientific publication examines the main aspects of the implementation of the latest information systems in accounting and reporting in the modern business environment. As a result of the conducted research, it was determined that modern economic activity is impossible without the use of information systems in accounting and reporting. It is noted that accounting is an information base on the basis of which reporting is formed and the most important management decisions are made by the management of the business entity.

Also considered is the procedure for the implementation and application of information systems and technologies in accounting and reporting at any enterprise, which will depend on the rational construction of the accounting policy.

The issue of choosing information systems and technologies in accounting and reporting to replace outdated ones or those that do not meet the norms of the current legislation of Ukraine has been studied, since such changes occur constantly and require enterprise managers to restructure their views on the use of such software and its compliance with the needs of the enterprise to ensure effective level of management of its activities.

The essence and types of information systems and their application in accounting and reporting are considered. The advantages and disadvantages of information systems when applied in accounting and reporting for the purpose of forming economic information are analyzed. The components of the conceptual characteristics of the essence of the term "information system" are schematically systematized.

The main components of the essence and meaning of information systems in accounting and reporting in the modern business environment are systematized, and examples of the use of information systems in accounting and reporting are also presented. Problematic issues have been studied and the necessity of using information systems in accounting and reporting has been substantiated.

Ключові слова: інформаційні системи, бухгалтерський облік, звітність, управління, сутність, типи.

Key words: information systems, accounting, reporting, management, essence, types.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасну господарську діяльність неможливо уявити без використання інформаційних систем в обліку та звітності (ІСОЗ). Вони мають вагомий вплив на ефективність управління підприємством та якість прийняття управлінських рішень, особливо після запровадження воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року.

Використання новітніх досягнень у сфері інформаційних технологій для обліку і формування звітності суб'єкта господарювання сприяє забезпеченню своєчасності і повноти інформації про керовані процеси, дає можливість проведення більш глибокого аналізу, моделювання процесів, прогнозування їх розвитку та управління.

Бухгалтерський облік є інформаційною базою, на основі якої формується звітність та приймаються найважливіші управлінські рішення керівництвом суб'єкта господарювання, що є внутрішніми користувачами інформації, і здійснюється оцінка діяльності підприємства зовнішніми користувачами, такими як державні контролюючі органи, банківські установи, кредитори, страхові компанії, акціонери, інвестори, та інші.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Вплив сучасних економічних та політичних явищ в країні спричиняє активне застосування нових інформаційних систем в обліку та звітності. Сучасні інформаційні технології суттєво змінили структуру управління підприємством, підвищили якість та швидкість обробки бухгалтерської інформації та формування фінансової, податкової, статистичної, управлінської звітності. Найважливіше завдання роботи облікових працівників полягає у вдосконаленні організації ведення бухгалтерського обліку та формуванні звітності.

Дослідженню основних аспектів сутності та важливості використання інформаційних систем в обліку та звітності присвячено праці ві-

чизняних науковців. А. Довбуш, І. Белова [4], О. Білоус [1], О. Грицай та В. Папіш [3], П. Пуцентейло, О. Кундеус [1], О. Коваль та О. Томчук [8] та інші.

Слід зауважити, що процедура впровадження та застосування інформаційних систем та технологій в обліку і звітності на будь-якому підприємстві буде залежати від раціональної побудовою облікової політики.

Погоджуємось із думкою автора Коваль Н.І., що облікова політика як категорія термінологічного апарату бухгалтерського обліку засвідчує обрані методи обліку відповідно до стратегічних планів керівництва підприємства та розкриває їх для сторонніх користувачів з метою зіставності облікових даних для надання достовірної інформації щодо фінансового стану підприємства як можливого об'єкту інвестування. Тому, вибір і застосування інформаційних систем та технологій в обліку і звітності буде залежати від особливостей обліку, методів та процедур складання фінансової звітності конкретного підприємства [6].

Авторами О. Коваль та О. Томчук проведено дослідження щодо сутності і тенденцій процесів цифрової трансформації, які стають передумовою революційних змін у бухгалтерському обліку, роблячи його ефективнішим, надійнішим і точнішим [8].

У дослідженні Н. Коваль, С. Слободянюка та С. Якубишина зазначено, що процесі формування облікової політики потрібно відслідковувати фактори та чинники, які мають вплив на даний процес, а також, варто провести переосмислення значення облікової політики в процесі управління підприємством у сучасних обставинах [7].

Обґрунтування порядку використання цифрових інновацій в бухгалтерській практиці, а саме: технології "хмарного" обліку, структурованих баз даних, блокчейн-технології, безконтактної ідентифікації облікових даних, мобільних бухгалтерських програм представлено у науковій праці І. Крюкової [9].

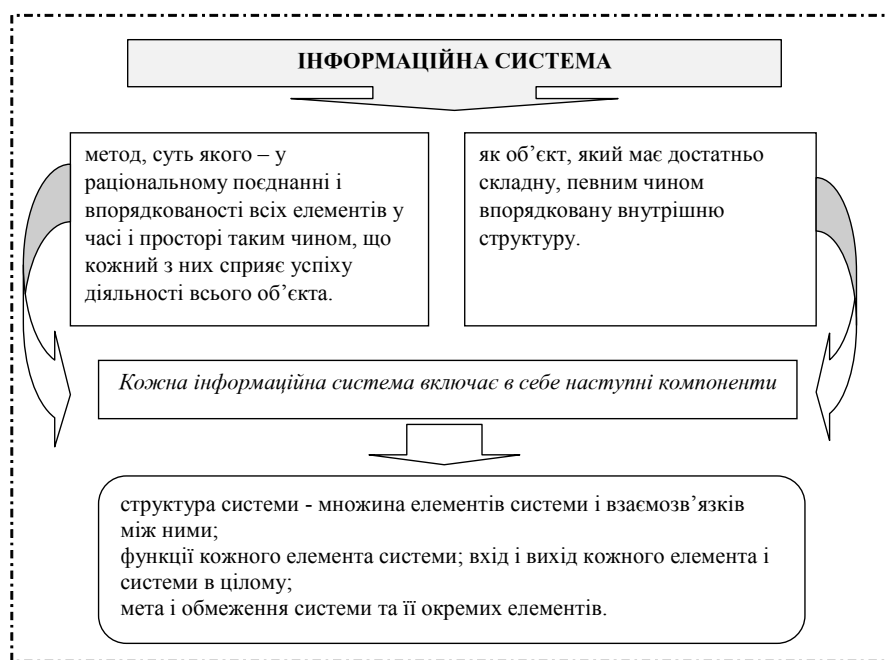

Рис. 1. Понятійна характеристика сутності терміну "інформаційна система"

Джерело: систематизовано автором за [5].

Проте, актуальним залишається питання вибору інформаційних систем та технологій в обліку і звітності на зміну застарілим або таким, що не відповідають нормам чинного законодавства України, оскільки, такі зміни відбуваються постійно та вимагають від управлінців підприємств перебудови поглядів на застосування такого програмного забезпечення та його відповідність потребам підприємства для забезпечення ефективного рівня управління його діяльністю.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Основним завданням даного дослідження є обґрунтування сутності та значення інформаційних систем в обліку та звітності підприємств для забезпечення ефективних управлінських рішень в умовах сучасних викликів та реальних подій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

За останні роки розвиток інформаційних технологій в бізнес-управлінні розвивається досить високими темпами. Сучасний бухгалтер сьогодні не може уявити собі процес ведення бухгалтерського обліку та формування звітності без застосування засобів автоматизації.

Одне із визначень терміна "система" — сукупність елементів, які працюють разом при ви-

конанні завдання. Її різновидом є інформаційна система, тобто організований набір елементів, що збирає, обробляє, передає, зберігає та надає дані. Інформаційна система складається із людей, обладнання, процесів, процедур, даних та операцій. До неї можна віднести всі письмові і електронні форми розповсюдження інформації, обробки даних та обміну ідеями (доповіді, звіти, бюлетені та службові записки, електронну пошту, селекторні і телевізійні наради) [3; 5].

Термін "інформаційна система" може бути вжитий в двох розуміннях [5]:

— як деякий метод, суть якого — у раціональному поєднанні і впорядкованості всіх елементів у часі і просторі таким чином, що кожний з них сприяє успіху діяльності всього об'єкта;

— як об'єкт, який має достатньо складну, певним чином впорядковану внутрішню структуру.

Кожна інформаційна система включає в себе такі компоненти: структура системи — множина елементів системи і взаємозв'язків між ними; функції кожного елемента системи; вхід і вихід кожного елемента і системи в цілому; мета і обмеження системи та її окремих елементів, понятійна характеристика сутності терміну "інформаційна система" представимо на рисунку 1 [5].

Комп'ютерна інформаційна система підприємства — сукупність інформації, методів, моделей, технічних, програмних, технологічних засобів та рішень, а також спеціалістів, які займаються обробкою інформації і прийняттям управлінських рішень у межах підприємства [3; 5].

Розрізняють такі типи інформаційних систем: системи обробки даних, бази даних, системи підтримки прийняття рішень, експертні системи, бази знань.

Інформаційні системи передбачають використання інформаційних технологій. Під технологією розуміють науку про виробництво матеріальних благ, яка включає три аспекти:

— інформаційний аспект передбачає опис принципів і методів виробництва;

Рис. 2. Основні складові сутності та значення інформаційних систем в обліку та звітності у сучасному бізнес-середовищі

Джерело: систематизовано автором.

— інструментальний це знаряддя праці, за допомогою яких здійснюється виробництво;
— соціальний -персонал та їх організацію [1; 5].

Всі інформаційні системи характеризуються наявністю технології трансформації вихідних даних у результатну інформацію. Тому інформаційні технології не може існувати відокремлено від технічного і програмного середовища

Основною перспективою впровадження інформаційних технологій бухгалтерського обліку є: автоматизація обліку відповідно до вимог чинного законодавства та облікової політики; отримання достовірної інформації; керування господарськими процесами; створення системи оперативної звітності. Також, від запровадження автоматизованої системи бух-

галтерського обліку можуть бути передбачені такі вигоди як: своєчасне прийняття управлінських рішень, підвищення продуктивності праці працівників бухгалтерії, ефективне управління кадрами, доцільний контроль за заборгованістю, підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, можливість паралельного ведення обліку в декількох стандартах [2; 9].

Досліджуючи сучасні методи та засоби впровадження технологій в бухгалтерські процеси можна виділити кілька основних напрямків, таких як: автоматизація, хмарні технології та аналітика. Автоматизація дозволяє бухгалтерам зосередитися на більш складних завданнях, в той час як рутинні процеси, такі як введення даних, проводяться автоматично. Також автоматизовані системи можуть виконувати перевірки вже наявних даних. Це не тільки підвищує продуктивність, але і зменшує ймовірність помилок, що

можуть виникнути при ручному введенні інформації [8].

Отже, інформаційні системи в обліку та звітності (ІСОЗ) відіграють важливу роль у сучасному бізнес-середовищі.

Сутність інформаційних систем в обліку та звітності формується через наступні аспекти:

1. Автоматизацію процесів, яка включає: — обробку даних: ІСОЗ дозволяють автоматично обробляти великі обсяги даних, що забезпечує швидкість і точність у виконанні облікових операцій; — систематизацію: дані про фінансові операції, зобов'язання, активи та пасиви зберігаються в системі у впорядкованій формі, що полегшує доступ і аналіз.

2. Інтеграцію, що включає: поєднання різних функцій: — ІСОЗ інтегрують різні облікові функції (фінансовий облік, управлінсь-

кий облік, податковий облік), що дозволяє отримати цілісну картину діяльності підприємства; — єдине інформаційне середовище: забезпечує спільний доступ до даних для різних відділів компанії, що сприяє узгодженості дій і прийняттю рішень.

3. Збереження даних: — безпека: сучасні ІСОЗ забезпечують високий рівень безпеки даних, захищаючи їх від несанкціонованого доступу та втрат; архівування: можливість зберігати дані за різні періоди, що важливо для аналізу тенденцій і складання звітів.

Варто також дослідити значення інформаційних систем в обліку та звітності, які формуються за допомогою:

1. Підвищення ефективності, яка формується за допомогою: — швидкості обробки даних: ІСОЗ значно скорочують час, необхідний для обробки облікових даних і складання звітності; зниження витрат: — автоматизація облікових процесів зменшує потребу в ручній праці, що знижує витрати на персонал.

2. Покращення точності та надійності, яка проявляється через: — мінімізація помилок: автоматизація зменшує ймовірність людських помилок при введенні та обробці даних; — точність звітності: ІСОЗ забезпечують високу точність та достовірність фінансових звітів, що важливо для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

3. Аналіз та прийняття рішень, що підвищує ефективність: — аналітичних можливостей: ІСОЗ надають інструменти для глибокого аналізу фінансової інформації, що допомагає виявляти тенденції, прогнозувати майбутні результати та оптимізувати діяльність; — підтримки прийняття рішень: надання актуальної та точної інформації керівникам для прийняття обґрунтованих рішень.

4. Відповідність регуляторним вимогам: — дотримання стандартів: ІСОЗ забезпечують відповідність фінансової звітності вимогам національних та міжнародних стандартів обліку; аудиторська підтримка: полегшення процесу аудиту завдяки систематизованому та документованому зберіганню даних.

Основні складові сутності та значення інформаційних систем в обліку та звітності у сучасному бізнес-середовищі розглянемо на рисунку 2.

Прикладами застосування інформаційні системи в обліку та звітності є: ERP-системи (Enterprise Resource Planning); Інтегровані си-

стеми, що охоплюють всі аспекти управління ресурсами підприємства, включаючи облік та бухгалтерські програми: Програми, спеціально розроблені для автоматизації бухгалтерського обліку (наприклад, SAP, Oracle Financials, BAS Бухгалтерія) [10].

Отже, значимість бухгалтерської інформації полягає в тому, що вона повинна бути корисною при складанні планів, заснованої на зворотному зв'язку і надходити до користувача в потрібний час. Зворотній зв'язок передбачає знання того, наскільки вірними виявилися попередні очікування [5; 9].

Автоматизація і введення інформаційних систем бухгалтерського обліку на підприємстві та підготовка фінансової звітності в податкові органи є першочерговими важливими задачами. Внутрішньогосподарський бухгалтерський облік на підприємстві призначений для потреб підприємства. Основою для оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства необхідна облікова аналітична та зведена інформація, яка формується у фінансовому обліку [10].

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження варто зазначити, що автоматизація бухгалтерського, податкового та управлінського обліку вимагає від підприємств комплексного підходу до вибору програмного інформаційно-бухгалтерського забезпечення, який включає попереднє дослідження, стандартизацію бізнес-процесів, проектування системи, розробку спеціалізованої (якщо не підходить типова) конфігурації, впровадження нової технології в автоматизовану вив тему підприємства та технічний супровід.

Тому, інформаційні системи в обліку та звітності є невід'ємною частиною сучасного обліку та звітності. Вони сприяють підвищенню ефективності, точності та надійності облікових процесів, що, в свою чергу, дозволяє підприємствам краще адаптуватися до ринкових умов та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Література:

1. Білоус О., Кундеус О. Трансформація бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2023. Том 84. № 4. С. 56—61.

2. Гончар І. Особливості ведення бухгалтерського обліку в умовах застосування сучасних інформаційних технологій. 2020. URL:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3468/> (дата звернення: 15.06.2024).

3. Грицай О., Папіш В. Розвиток інформаційних технологій в Україні та їх інтегрування у сфері бухгалтерського обліку. Економіка та суспільство. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3806/3727> (дата звернення: 15.06.2024). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-88>

4. Довбуш А.В., Белова І.М. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. Інноваційна економіка. 2023. № 2(94). С. 176—181. DOI: [10.37332/2309-1533.2023.2.23](https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.23).

5. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 320 с.

6. Коваль Н.І. Методичні аспекти облікової політики для різних типів сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2013. № 12. URL: www.econom.nauka.com.ua

7. Коваль Н.І., Слободянюк С.А., Якубишин С.О Роль облікової політики в системі управління підприємством в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2024. № 2. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3121/3157> DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.66>

8. Коваль О.В., Томчук О.Ф. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2024. № 1 (67). С. 23—37. DOI: [10.37128/2411-4413-2024-1-2](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-2).

9. Крюкова І.О. Інноваційні інструменти бухгалтерського обліку та їх імплементація в аграрній сфері. Economic Bulletin of the Black Sea Littoral. 2021. Р. 51—60. URL: <https://www.ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/7/5> (дата звернення: 16.06.2024).

10. Оляднічук Н. Інформаційні системи в бухгалтерському обліку. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/7ecef9e9-6914-49d2-901c-e67524f549b4/content> (дата звернення: 15.06.2024).

11. Правдюк Н.Л., Правдюк М.В. Штучний інтелект як каталізатор трансформаційних процесів у бухгалтерському обліку. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2024. № 1 (67). С. 69—83. DOI: [10.37128/2411-4413-2024-1-5](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-5).

References:

1. Bilous, O. and Kundeus, O. (2023), "Transformation of accounting in the digital economy", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 84, no. 4, pp. 56—61.

2. Honchar, I. (2020), "Peculiarities of accounting in conditions of application of modern information technologies", available at: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3468/> (Accessed 15.06.2024).

3. Hrytsaj, O. and Papish, V. (2024), "Development of information technologies in Ukraine and their integration in the field of accounting", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 61, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3806/3727> (Accessed 15.06.2024). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-88>.

4. Dovbush, A.V. and Belova, I.M. (2023), "Development of accounting in conditions of digitization of the economy", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 2 (94), pp. 176—181. DOI: [10.37332/2309-1533.2023.2.23](https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.23).

5. Klymenko, O.V. (2008), *Informatsijni systemy i tekhnologii v obliku* [Information systems and technologies in accounting], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

6. Koval', N.I. (2013), "Methodical aspects of accounting policy for different types of agricultural enterprises", *Efektivna ekonomika*, vol. 12.

7. Koval', N.I. Slobodianiuk, S.A. and Yakubyshyn, S.O (2024), "The role of accounting policy in the enterprise management system in modern conditions", *Efektivna ekonomika*, vol.2, available at: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3121/3157> (Accessed 15.06.2024). DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.66>

8. Koval', O.V. and Tomchuk, O.F. (2024), "Accounting in the conditions of digitalization", *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 1 (67), pp. 23—37. DOI: [10.37128/2411-4413-2024-1-2](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-2).

9. Kriukova, I.O. (2021), "Innovative instruments in accounting and their implementation in the agrarian sphere", *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*, pp. 51—60, available at: <https://www.ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/7/5> (Accessed 16.06.2024).

10. Oliadnichuk, N. (2016), "Information systems in accounting", available at: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/7ecef9e9-6914-49d2-901c-e67524f549b4/content> (Accessed 15.06.2024).

11. Pravdiuk, N.L. and Pravdiuk, M.V. (2024), "Artificial intelligence as a catalyst for transformational processes in accounting", *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 1 (67), pp. 69—83. DOI: [10.37128/2411-4413-2024-1-5](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-5).

Стаття надійшла до редакції 28.06.2024 р.